Regionrådsberedningen

Skrivelse
2020-09-30

RS 2020-0541

Regionstyrelsen

Yttrande över betänkandet Kontroll för ökad tilltro – en ny myndighet för att förebygga, förhindra och upptäcka felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen (SOU 2020:35)

Föredragande regionråd: Irene Svenonius

Ärendebeskrivning

Finansdepartementet har genom remiss bjudit in Region Stockholm att yttra sig över betänkandet Kontroll för ökad tilltro – en ny myndighet för att förebygga, förhindra och upptäcka felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen (SOU 2020:35).

Förslag till beslut

Regionrådsberedningen föreslår att regionstyrelsen beslutar följande.

1. Regiondirektörens tjänsteutlåtande utgör Region Stockholms yttrande till Finansdepartementet över betänkandet Kontroll för ökad tilltro – en ny myndighet för att förebygga, förhindra och upptäcka felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen (SOU 2020:35).

2. Paragrafen justeras omedelbart.

Regionrådsberedningens motivering:

Regionrådsberedningen instämmer i regiondirektörens tjänsteutlåtande, i övrigt anförs följande.

Felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen hotar tilltron och legitimiteten för välfärdssystemen. Region Stockholm välkomnar en skarpare statlig styrning för uppföljning och kontroll så att utbetalningar går till de som faktiskt ska ha dem. Alla välfärdssystem riskerar att utsättas för systematiserad brottslighet där individer tillgodogör sig medel som de inte har rätt till.

De felaktiga utbetalningarna uppskattas årligen till 18 miljarder kronor. Detta motsvarar hälften av statens medfinansiering av det kommunala utjämningssystemet för regioner, eller hela trafiknämndens budget.

Region Stockholm välkomnar även förslaget att inrätta ett system med transaktionskonto. Liksom utredningen ser Region Stockholm möjligheter till effektiviseringar av utbetalningar och förenklingar för den enskilde att kontouppgifter hanteras på ett samlat sätt av en myndighet i stället för av flera. Region Stockholm vill även understryka vikten av uppföljning och utvärdering för att säkerställa de effektiviseringsvinster som förslaget innebär.

Sammantaget är det av stor vikt att välfärdssystemen nyttjas på ett korrekt sätt och att felaktiga utbetalningar följs upp. Ifall lagbrott har skett är det av vikt att dessa beivras för att behålla hela välfärdssystemens legitimitet. Att hela den offentliga sektorn sluter upp och står enade i kampen är en nödvändighet. Därför är det av stor vikt att offentliga aktörer agerar och samarbetar för att försvåra och förhindra såväl felaktiga utbetalningar som bedrägerier och organiserad brottslighet.

Beslutsunderlag
Regiondirektörens tjänsteutlåtande
Sammanfattning av betänkandet Kontroll för ökad tilltro – en ny myndighet för att förebygga, förhindra och upptäcka felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen (SOU 2020:35)

Irene Svenonius

Regionstyrelsen
Regionledningskontoret
Irina Rehn

TJÄNSTEUTLÅTANDE
2020-09-14

RS 2020-0541

Regionstyrelsen

Yttrande över betänkandet Kontroll för ökad tilltro – en ny myndighet för att förebygga, förhindra och upptäcka felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen (SOU 2020:35)

Ärendebeskrivning

Finansdepartementet har genom remiss bjudit in Region Stockholm att yttra sig över betänkandet Kontroll för ökad tilltro – en ny myndighet för att förebygga, förhindra och upptäcka felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen (SOU 2020:35).

Beslutsunderlag

Regiondirektörens tjänsteutlåtande
Sammanfattning av betänkandet Kontroll för ökad tilltro – en ny myndighet för att förebygga, förhindra och upptäcka felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen (SOU 2020:35)

Förslag till beslut

Regionrådsberedningen föreslår att regionstyrelsen beslutar följande.

1. Regiondirektörens tjänsteutlåtande utgör Region Stockholms yttrande till Finansdepartementet över betänkandet Kontroll för ökad tilltro – en ny myndighet för att förebygga, förhindra och upptäcka felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen (SOU 2020:35).

2. Paragrafen justeras omedelbart.

Regionledningskontorets förslag och motivering

Sammanfattning
Utredningen om kontroll för ökad tilltro föreslår att det inrättas en särskild myndighet med uppdrag att förebygga, förhindra och upptäcka felaktiga utbetalningar från Arbetsförmedlingen, Centrala studiestödsnämnden,

Försäkringskassan och Pensionsmyndigheten. Även Skatteverket omfattas av förslaget och i vissa delar även arbetslöshetskassorna. Utredningen föreslår att myndigheten får ansvar för ett transaktionskontosystem som ska ge en samlad överblick över välfärdens utbetalningar. Kommuner och regioner omfattas inte av myndighetens verksamhet.

Region Stockholm instämmer i utredningens slutsatser att nya system behöver utvecklas för att motverka brott mot välfärdssystemen för att behålla systemens legitimitet. Region Stockholm välkomnar regeringens initiativ som syftar till att minska de felaktiga utbetalningarna och därigenom förebygga brottslighet som drabbar välfärdssystemen. Region Stockholm har inga invändningar mot förslaget att inrätta ett system med transaktionskonto för samlad hantering av utbetalningar från välfärdssystemen och vill understryka vikten av uppföljning och utvärdering för att säkerställa de effektiviseringsvinster som förslaget innebär. Utredningens förslag innebär inga konsekvenser för det kommunala självstyret då kommuner och regioner inte föreslås omfattas av myndighetens verksamhet i detta skede.

Bakgrund
Regeringen beslutade den 14 juni 2018 att en särskild utredare skulle få i uppdrag att undersöka hur en samordnande funktion för statliga utbetalningar från välfärdssystemen kan bidra till att öka möjligheterna att förhindra felaktiga utbetalningar, effektivisera utbetalningsprocesser och förbättra servicen till medborgarna (dir. 2018:50). Ansvaret för ärendehandläggning, beslut och kontroller ska, enligt utredningens direktiv, ligga kvar på respektive myndighet. Funktionen ska vara ett kompletterande stöd i kontrollarbetet inför och efter utbetalning. I utredningens uppdrag ingick också att överväga om funktionen ska verkställa utbetalningar och, om det är lämpligt, att införa ett transaktionskonto för statliga utbetalningar.

I utredningens slutbetänkande anges att det under de senaste två decennierna har skett stora förändringar i samhället vilket har skapat förutsättningar för ett mer sofistikerat och medvetet missbruk av välfärdssystemen. Företag och identitetsmissbruk används som verktyg för att felaktigt få utbetalningar från välfärdssystemen. Säkra beräkningar eller bedömningar av de felaktiga utbetalningarna saknas. Utredningen uppskattar dessa till cirka 18 miljarder kronor årligen. Myndigheterna lägger ner ett omfattande arbete på att motverka felaktiga utbetalningar, men alla myndigheter utgår från den egna verksamheten. Utredningen

poängterar att för att kunna motverka felaktiga utbetalningar behöver välfärdssystemen ses som ett sammanhängande system.
Utredningen föreslår att det inrättas en särskild myndighet med uppdraget att förebygga, förhindra och upptäcka felaktiga utbetalningar från Arbetsförmedlingen, Centrala studiestödsnämnden, Försäkringskassan och Pensionsmyndigheten. Även Skatteverket omfattas av förslagen och i vissa delar även arbetslöshetskassorna. Kommuner och regioner omfattas inte av myndighetens verksamhet i detta skede. Utredningen föreslår att myndigheten inleder sin verksamhet den 1 juli 2022.

För att skapa en samlad struktur för utbetalningar från de statliga välfärdssystemen och Skatteverket föreslår utredningen ett system med transaktionskonto. Transaktionskontosystemet innebär en samlad funktion, separat från andra myndigheter, med överblick över välfärdens utbetalningar som helhet. Enligt utredningen leder systemet till effektivisering genom att utbetalningarna kan hanteras samlat och att kontouppgifter för mottagare av utbetalningar bara behöver administreras av en myndighet i stället för av flera. Vidare kan uppgifter från olika välfärdsmyndigheter samköras och felaktigheter kan upptäckas på ett sätt som inte går idag.

Överväganden

Region Stockholms yttrande till Finansdepartementet över betänkandet Kontroll för ökad tilltro – en ny myndighet för att förebygga, förhindra och upptäcka felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen (SOU 2020:35)

Fusk, oegentligheter, mutor och korruption är något som alla välfärdssystem utsätts för. Region Stockholm instämmer i utredningens slutsatser att nya system behöver utvecklas för att motverka detta och behålla legitimiteten i välfärdssystemen. Region Stockholm välkomnar regeringens initiativ som syftar till att minska de felaktiga utbetalningarna och därigenom förebygga brottslighet som drabbar välfärdssystemen.

Region Stockholm välkomnar även förslaget att inrätta ett system med transaktionskonto. Liksom utredningen ser Region Stockholm möjligheter till effektiviseringar av utbetalningar och förenklingar för den enskilde att kontouppgifter hanteras på ett samlat sätt av en myndighet i stället för av flera. Region Stockholm vill även understryka vikten av uppföljning och utvärdering för att säkerställa de effektiviseringsvinster som förslaget innebär.

Ekonomiska konsekvenser
Utredningens förslag innebär inga konsekvenser för det kommunala självstyret då kommuner och regioner inte föreslås omfattas av myndighetens verksamhet i detta skede.

Carina Lundberg Uudelepp
Regiondirektör

Katarina Holmgren
Ekonomidirektör

Beslutsexpediering:
Akt
Regionledningskontoret Ekonomi och finans
Finansdepartementet

Godkänd av Carina Lundberg Uudelepp, 2020-09-14

Sammanfattning

Kontrollen över utbetalningarna från välfärdssystemen bör, enligt utredningens direktiv, samordnas och stärkas. Utredningens huvudsakliga uppdrag har varit att överväga om en funktion för systemövergripande riskanalyser, urval och kontroller bör införas för att förhindra att felaktiga belopp betalas ut, och för att säkerställa att utbetalningarna sker till rätt mottagare.

Vi föreslår att en ny myndighet, Myndigheten för utbetalningskontroll, inrättas den 1 juli 2022. Myndigheten ska förebygga, förhindra och upptäcka felaktiga utbetalningar från de statliga välfärdssystemen. Verksamheten ska vara ett komplement till välfärdsmyndigheternas kontrollarbete. Ansvaret för ärendehandläggning och beslut ska ligga kvar på respektive myndighet. Våra förslag ska inte heller begränsa de kontroller som görs hos myndigheterna inom ramen för respektive förmån eller stöd. Myndigheten för utbetalningskontroll ska även administrera ett system med transaktionskonto för utbetalningar.

Syftet med våra förslag är att minska de felaktiga utbetalningarna och därigenom förebygga brottslighet som drabbar välfärdssystemen.

Förändrad problembild för felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen

De senaste två decennierna har det skett stora förändringar i samhället med betydelse för välfärdssystemen. Samhället i stort har digitaliserats och så även välfärden. Rörligheten av arbetskraft mellan länderna har ökat liksom inslaget av privata utförare i välfärdssystemen. Dessa förändringar har fört med sig en rad konsekvenser. En negativ konsekvens är att det har skapat förutsättningar för ett mer sofistikerat och medvetet missbruk av välfärdssystemen. Där pro-

blembilden tidigare i stor utsträckning handlade om enskilda individers fusk, exempelvis kolliderande utbetalningar, ser vi i dag en helt annan typ av upplägg som drabbar välfärden. Företag och identitetsmissbruk används som verktyg för att felaktigt få utbetalningar från välfärdssystemen. Det stora flertalet företag i välfärden är seriösa, men svårigheten är att upptäcka de företag som används för att missbruka välfärdssystemen. Digitaliseringen har skapat stordriftsfördelar för identitetsmissbruk som tidigare inte fanns.

De som systematiskt utnyttjar välfärdssystemens svaga punkter är något av experter på det. De rör sig mellan välfärdssystemen, och hittar och utnyttjar snabbt luckor i regelverk och kontroller. Myndigheterna har inte möjlighet till samma flexibilitet. Det beror bl.a. på begränsningar i regelverken och på bristande möjligheter att snabbt kommunicera information om nya upplägg. Dessutom gör komplexiteten att det många gånger krävs ett omfattande utredningsarbete för att identifiera och motverka ett brottsligt utnyttjande.

De nya sätten att utnyttja systemen ställer därför nya krav på välfärdsmyndigheterna. Det är svårare att upptäcka, utreda och åtgärda upplägg som omfattar flera personer och där mer än en myndighet kan vara berörd. Sett till välfärdssystemen som en helhet är den samlade beredskapen för att stävja dessa upplägg inte tillräcklig. Många gånger finns de uppgifter som skulle behövas för att upptäcka felaktigheter hos en annan myndighet. Det kan vara så att den beslutande myndigheten inte har tillgång till uppgiften eller inte får använda den för att upptäcka och förhindra felaktiga utbetalningar på grund av sekretessregler och bestämmelser om behandling av personuppgifter. Det saknas möjligheter att i den utsträckning som behövs använda data från olika delar av välfärdssystemen om utbetalningar, intyg och andra kontrolluppgifter, eller uppgifter från Skatteverket, för att effektivt upptäcka och förhindra felaktiga utbetalningar.

Myndigheterna har också olika förutsättningar för att bedriva sin kontrollverksamhet. Kontrollfrågorna prioriteras olika hos olika myndigheter och prioriteringen har växlat över tid. Det gör att långsiktigheten i kontrollfrågan uteblir och att kontrollinsatserna kan uppfattas som ryckiga. Myndigheterna lägger ner ett omfattande arbete på att motverka felaktiga utbetalningar, men alla myndigheter utgår från den egna verksamheten. Ingen har till uppdrag eller ens möj-

lighet att arbeta mot felaktiga utbetalningar utifrån välfärdssystemen som helhet.

Allt detta bidrar till att de som systematiskt vill utnyttja systemen tenderar att ständigt ligga steget före medan myndigheterna ligger steget efter i sitt kontrollarbete.

Myndigheternas kontrollarbete behöver kompletteras

För att komma åt de avancerade upplägen som drabbar välfärdssystemen behövs nya metoder. Vi menar att nästa steg i uppbyggnaden av försvaret mot de systematiska upplägen som riktas mot välfärden är att skapa gemensamma strukturer som kan bemöta dessa. För att kunna motverka felaktiga utbetalningar behöver välfärdssystemen ses som ett sammanhängande system. Det krävs långsiktighet, kontinuitet och ett sammanhållet kontrollarbete för välfärdssystemen som helhet.

Det är därför vår uppfattning att det ska inrättas en särskild myndighet som utifrån ett helhetsperspektiv ska verka för att motverka felaktiga utbetalningar och missbruk av välfärdssystemen. Detta innebär att arbetet med att motverka felaktiga utbetalningar får stå i fokus och inte behöver konkurrera med andra uppgifter. En ny myndighet är en tydlig signal om att regeringen prioriterar frågan om att motverka felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen. Myndigheten kan också ha en förebyggande effekt. Vidare kan en myndighet med ett utpekat ansvar för dessa frågor bidra till att utveckla samverkan på området. Detta kommer sammantaget att leda till minskad brottslighet och stärkt tilltro till välfärdssystemen.

Våra förslag rör de centrala delarna av de statliga välfärdssystemen där det är särskilt viktigt att det finns ett förtroende för systemen. Därför omfattas utbetalningar från Arbetsförmedlingen, Centrala studiestödsnämnden (CSN), Försäkringskassan och Pensionsmyndigheten av myndighetens uppdrag att förebygga, förhindra och upptäcka felaktiga utbetalningar. Även Skatteverket omfattas av förslagen och i vissa delar också arbetslöshetskassorna. Dessutom ska flera andra myndigheter lämna uppgifter till Myndigheten för utbetalningskontroll och ta emot underrättelser om felaktigheter.

Ett system med transaktionskonto

För att skapa en samlad struktur för utbetalningar från de statliga välfärdssystemen och Skatteverket föreslår vi att ett system med transaktionskonto inrättas. Systemet ska administrera utbetalningar från välfärdssystemen och Skatteverket. En samlad funktion, separat från andra myndigheter, innebär en överblick över välfärdens utbetalningar som helhet samtidigt som risken för att uppgifter sprids till fler än nödvändigt begränsas.

Transaktionskontosystemet leder till en effektivisering för staten som helhet bl.a. genom att utbetalningar från välfärdssystemen kan hanteras samlat och att kontouppgifter för mottagare av utbetalningar bara behöver administreras av en myndighet i stället för av flera. Systemet med transaktionskonto ska regleras i en särskild lag och en kompletterande förordning.

Uppgifter från transaktionskontosystemet ska utgöra grunden för myndighetens arbete med dataanalyser och urval för att upptäcka och förhindra felaktiga utbetalningar.

Dataanalyser och urval

Myndigheten för utbetalningskontroll ska göra dataanalyser och urval för att upptäcka felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen. Det handlar om sådant som de beslutande myndigheterna har svårt att upptäcka utifrån den data som de var för sig har tillgång till. Fokus för verksamheten vid Myndigheten för utbetalningskontroll ska vara avsiktliga fel och mer avancerade upplägg som drabbar välfärdssystemen där någon eller några på oriktiga grunder vill tillskansa sig medel. Möjligheten att samköra uppgifter från olika välfärdsmyndigheter gör att myndigheten kan upptäcka felaktigheter på ett sätt som inte går i dag. Det gäller särskilt i de fall där uppgifter som indikerar felaktigheter finns hos en annan än den beslutande myndigheten. Det gör det även möjligt att jämföra uppgifter som lämnats till olika myndigheter och på så sätt upptäcka felaktigheter.

Som underlag för dataanalyser och urval behöver myndigheten, utöver uppgifter om utbetalningar från transaktionskontosystemet, använda vissa uppgifter från beslutande myndigheter såsom beslut, intyg från arbetsgivare och lämnade kontaktuppgifter. Därtill ska vissa andra uppgifter från myndigheter ligga till grund för dataanalyserna

och urvalen såsom registeruppgifter från Bolagsverket och Kronofogdemyndigheten. Även Skatteverkets uppgifter på individnivå i arbetsgivardeklarationer och vissa skatteuppgifter samt folkbokföringsuppgifter ska få användas. Vidare ska vissa uppgifter från arbetslöshetskassorna kunna användas.

Granskningar

Urvalsträffar från myndighetens dataanalyser och urval behöver hanteras och sorteras för att kunna utgöra ett effektivt underlag i välfärdsmyndigheternas arbete med att upptäcka och förhindra felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen. Vi föreslår att detta ska kunna ske i två steg, inledande och fördjupad granskning. Myndighetens granskning av urvalsträffar ska regleras i en särskild lag.

Inledande granskning innebär hantering och sortering av samtliga urvalsträffar som lämnas över från verksamheten med dataanalyser och urval. För vissa urvalsträffar kan det vara motiverat att myndigheten vidtar en fördjupad granskning, dvs. en kompletterande utredning. Fördjupad granskning får inledas när det finns anledning att anta att det har skett en felaktig utbetalning. Urvalsträffar där det är troligt att fler än en myndighet eller arbetslöshetskassa berörs bör prioriteras. Vid en fördjupad granskning ska myndigheten kunna hämta in kompletterande underlag.

Myndigheten för utbetalningskontroll ska underrätta andra myndigheter och arbetslöshetskassor om resultatet av granskningarna. Granskningarna ska utgöra ett stöd för beslutande myndigheters och arbetslöshetskassors kontrollarbete. Myndigheten för utbetalningskontroll ska inte ompröva eller överpröva andra myndigheters beslut.

Stödja och följa

Myndigheten för utbetalningskontroll ska stödja och följa statliga myndigheters och arbetslöshetskassors arbete med att motverka felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen. Det finns mycket att vinna på kunskapsutbyte, gemensamma problemanalyser och samordnade åtgärder. Myndigheten för utbetalningskontroll ska utgöra en plattform för myndighetsgemensamt arbete med att motverka

felaktiga utbetalningar. Uppdragets närmare utformning bör lämnas till myndigheten.

Myndigheten kan, genom sin särskilda kompetens i kontrollfrågor, bli en viktig remissinstans vid reformer av välfärdssystemen. Detta är särskilt viktigt vid stora eller snabba förändringar som gör att det kan uppstå nya möjligheter för de som systematiskt vill tillskansa sig medel på oriktiga grunder.

Myndigheten ska också ha i uppdrag att vart tredje år lämna en samlad redogörelse till regeringen om arbetet mot felaktiga utbetalningar. Redogörelsen ska utgöra ett underlag i arbetet med att motverka felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen.

Dessutom anser vi att det ska fastslås ett mål om att felaktiga utbetalningar ska minska. Målet ska följas upp i budgetpropositionen.

Personuppgiftsbehandling

Den behandling av personuppgifter som ska ske i myndighetens verksamhet, särskilt vid dataanalyser och urval, utgör ett intrång i enskildas personliga integritet. Vi menar att integritetsintrånget står i proportion till syftet att kunna upptäcka och förhindra felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen och därigenom motverka välfärdsbrottslighet. Vi föreslår en lag som reglerar och möjliggör den personuppgiftsbehandling som är nödvändig för att myndigheten ska kunna utföra föreslagna uppdrag. Förslagen omfattar ett antal skyddsåtgärder, bl.a. sökbegränsningar, begränsningar av tillgången till personuppgifter för myndighetens personal och regler om åtkomstkontroll.

I förordning ska det anges vilka uppgifter Myndigheten för utbetalningskontroll ska få använda vid dataanalyser och urval. Detta för att säkerställa principen om uppgiftsminimering och för att stärka skyddet för den personliga integriteten.

Offentlighet och sekretess

Det finns behov av sekretessregler till skydd för såväl enskilda som allmänna intressen i myndighetens verksamhet. Absolut sekretess ska gälla för uppgifter om enskildas personliga och ekonomiska förhållanden i myndighetens verksamhet. Uppgifterna kommer alltså

alltid att vara sekretessbelagda och får inte lämnas ut till myndigheter och andra, om det inte finns sekretessbrytande bestämmelser som tillåter det. Vi föreslår också att det ska finnas möjlighet att sekretessbelägga uppgifter om metoder, modeller och riskfaktorer hänförliga till analyser och urval för att förebygga, förhindra och upptäcka felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen.

Myndighetens verksamhet förutsätter informationsutbyte med andra myndigheter och aktörer. Vi föreslår sekretessbrytande underrättelse- och uppgiftsskyldigheter för att möjliggöra detta informationsutbyte. Förslagen innebär att Arbetsförmedlingen, Bolagsverket, CSN, Försäkringskassan, Inspektionen för vård och omsorg, Migrationsverket, Pensionsmyndigheten, Skatteverket och arbetslöshetskassorna ska lämna vissa närmare angivna uppgifter till myndighetens verksamhet med dataanalyser och urval. Statliga myndigheter, arbetslöshetskassor och kreditinstitut ska lämna uppgifter avseende en namngiven fysisk eller juridisk person som är av betydelse för myndighetens fördjupade granskningar.

Lagen om underrättelseskyldighet vid felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen (2008:206) ska gälla för Myndigheten för utbetalningskontroll. Myndigheten kan också upptäcka andra troliga felaktigheter i myndigheters beslut och registreringar. Bolagsverket, Inspektionen för vård och omsorg, Migrationsverket och Skatteverket ska därför underrättas när granskningar visar på felaktigheter i deras beslut eller register.

Myndigheten för utbetalningskontroll

Myndigheten ska organiseras som en styrelsemyndighet. Lokalisering av myndigheten bör ske med närhet till en större arbetsmarknadsregion och med närhet till en universitets- eller högskoleort.

Inom myndigheten ska det finnas ett integritetsskyddsråd med uppgift att utöva fortlöpande insyn i de åtgärder som vidtas för att säkerställa integritetsskyddet i verksamheten.

Myndighetens uppdrag beräknas kräva en bemanning på 80 årsarbetskrafter när verksamheten är fullt utbyggd efter tre år.

Verksamheten ställer höga krav på informationssäkerhet och skyddsåtgärder.

Väl fungerande samverkan är en förutsättning för myndighetens verksamhet

Myndigheten för utbetalningskontroll ska särskilt samverka med Arbetsförmedlingen, CSN, Försäkringskassan, Migrationsverket, Pensionsmyndigheten och Skatteverket i syfte att motverka felaktiga utbetalningar. Motsvarande uppdrag skrivs in i respektive samverkande myndighets instruktion. I instruktionen för Myndigheten för utbetalningskontroll anges även att myndigheten ska samverka med andra berörda parter.

Myndigheten för utbetalningskontroll bör delta i myndighetssamverkan mot organiserad brottslighet som nätverksmyndighet.

Vissa övriga frågor

Utredningen har även haft i uppdrag att överväga om kommuner frivilligt ska kunna ansluta sig till funktionen, kartlägga för- och nackdelar för enskilda med ett samordnat uppgiftslämnande samt utreda om funktionen bör ta över ansvaret för att driva in beslutade återkravsärenden från beslutande myndigheter.

Omfattning och beskaffenhet av felaktiga utbetalningar inom den kommunala välfärden är inte tillräckligt belagt. Problembilden tycks likna den som finns för de statliga välfärdsutbetalningarna. Flera stora skillnader finns dock mellan statliga och kommunala utbetalningar inom välfärden, varför möjligheten för kommuner att ansluta sig till de funktioner som Myndigheten för utbetalningskontroll ansvarar för bör utredas vidare. Även möjligheten för regionerna att ansluta sig till dessa funktioner bör utredas.

Transaktionskontosystemet innebär en förenkling för enskilda genom att kontouppgifter för utbetalningar endast behöver lämnas en gång och till en myndighet. I övrigt har vi inte kunnat identifiera behov av att Myndigheten för utbetalningskontroll ska samordna ytterligare uppgiftslämnande från enskilda.

Överväganden om att samla hanteringen av återkravsfordringar vid Myndigheten för utbetalningskontroll bör göras först efter att vissa regelförändringar på området är genomförda och har fått effekt. Det gäller bl.a. regler för bostadsbidrag som utgör majoriteten av återkraven hos Försäkringskassan.

Finansiering av förslagen

Vårt huvudförslag är att det tillförs medel så att finansieringen inte tas från befintliga verksamheter på välfärdsområdet. Ett alternativt förslag är att finansieringen sker genom att minska förvaltningsanslagen för de berörda myndigheterna. Det bör då göras genom en generell sänkning av anslaget för de myndigheter som ska omfattas av systemet med transaktionskonto. Neddragningen bör vara proportionerlig i förhållande till myndigheternas driftkostnader. De myndigheter vi föreslår ska anslutas till transaktionskontosystemet, och som alltså påverkas av finansieringsförslaget, är Arbetsförmedlingen, CSN, Försäkringskassan, Pensionsmyndigheten och Skatteverket.

De totala kostnaderna för en fullt utbyggd verksamhet beräknas till omkring 153 miljoner kronor per år. Kostnader för bankavgifter kommer att minska för berörda myndigheter och motsvarande anslag bör flyttas till anslaget för Myndigheten för utbetalningskontroll. Det kvarstående finansieringsbehovet för en fullt utbyggd verksamhet är 120 miljoner kronor.

Ett snabbt genomförande

Det är angeläget att våra förslag genomförs så snart som möjligt så att Myndigheten för utbetalningskontroll kan påbörja sin verksamhet. Arbetet med att förebygga, förhindra och upptäcka felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen är en fråga som måste ha hög prioritet. Vi föreslår att myndigheten ska inleda sin verksamhet den 1 juli 2022. De nya lagarna och förordningarna ska träda i kraft när myndigheten inleder sitt arbete.

Anslutningen av myndigheternas utbetalningar till transaktionskontot ska ske successivt och senast den 1 juli 2025 ska alla berörda utbetalningar ske via transaktionskontosystemet.

Konsekvenser av förslagen

Färre felaktiga utbetalningar och minskad välfärdsbrottslighet

Vi bedömer att förslagen leder till minskade felaktiga utbetalningar och därigenom minskad välfärdsbrottslighet. Främst bedömer vi att förslagen kan påverka avsiktliga fel samt systematiska och organiserade upplägg som riktas mot välfärdssystemen.

Våra förslag kommer att leda till tidigare upptäckter av felaktiga utbetalningar än i dag. Snabbare upptäckt medför väsentligt större möjligheter att genom återkrav få tillbaka felaktiga utbetalningar. Genom dataanalyser och urval kommer Myndigheten för utbetalningskontroll att upptäcka felaktigheter som i dag förblir oupptäckta. Även myndighetens möjlighet att sambearbeta folkbokföringsuppgifter med uppgifter från välfärdssystemen gör att identitetsmissbruk kommer att upptäckas i större omfattning.

Myndighetens granskningar innebär en ytterligare aktör som komplement till de befintliga myndigheternas arbete med att granska felaktigheter, särskilt avseende avancerade upplägg som drabbar mer än ett välfärdssystem. Det kan röra sig om företag som används som brottsverktyg och identitetsmissbruk som i dag är svåra att upptäcka eftersom enskilda myndigheter saknar tillgång till de uppgifter som behövs för att upptäcka och utreda dessa upplägg.

Att fler felaktigheter upptäcks kommer också att öka möjligheterna att lagföra brottslighet. Tidigare upptäckt av felaktigheter leder till att kommande utbetalningar kan förhindras då löpande utbetalningar kan stoppas i ett tidigare skede. Attraktiviteten i denna brottslighet kan därför förväntas minska.

En viktig aspekt av minskad brottslighet som drabbar välfärdssystemen är att det kan ha betydelse för annan, ännu grövre brottslighet. Det finns exempel på att pengar från välfärdsbrottslighet använts till att finansiera grov organiserad brottslighet och i vissa fall även terroristverksamhet. Våra förslag minskar möjligheterna att finansiera sådan allvarlig brottslighet, vilket innebär positiva effekter för samhället i stort.

Vi menar att våra förslag kommer att leda till en ökad tilltro till såväl välfärden som samhällsinstitutionerna.

Lägre utgifter för staten på sikt

Förslagen kommer initialt att innebära ökade utgifter, men på sikt bedöms de leda till lägre utgifter för staten. Nettoeffekten beror på de resultat som den föreslagna verksamheten uppnår när det gäller minskade felaktiga utbetalningar.

De felaktiga utbetalningarna från välfärdssystemen har uppskattats till cirka 18 miljarder kronor, motsvarande cirka 3 procent av de totala utbetalningarna. Trots att skattningarna ska tolkas med försiktighet, kan man utgå från att de felaktiga utbetalningarna uppgår till betydande belopp. Även om bara en mindre andel av de totala felaktiga utbetalningarna försvinner väger det upp och motiverar kostnaderna för myndigheten.

Transaktionskontosystemet innebär i stort sett en fast kostnad. Övriga delar av förslagen kan i större utsträckning anpassas efter vald ambitionsnivå.

Konsekvenser för statliga myndigheter

Flera av konsekvenserna för de statliga myndigheterna kommer att vara likartade. En konsekvens för de direkt berörda myndigheterna är att it-lösningar behöver anpassas för överföring av data till Myndigheten för utbetalningskontroll. De berörda myndigheterna påverkas också genom det samarbete som byggs upp med Myndigheten för utbetalningskontroll. De underrättelser om misstänkta felaktigheter som lämnas från Myndigheten för utbetalningskontroll ska kunna tas till vara på de befintliga myndigheterna. Förslagen bidrar till kvaliteten i myndigheternas kontrollarbete. Underrättelserna från Myndigheten för utbetalningskontroll kommer sannolikt att leda till fler omprövnings- och återkravsärenden hos de berörda myndigheterna.

Konsekvenser för kommuner och regioner

Förslagen innebär inga konsekvenser för den kommunala självstyrelsen då kommuner och regioner inte föreslås omfattas av myndighetens verksamhet i detta skede. Det finns dock en risk för övervältring. Om arbetet mot felaktiga utbetalningar inom statliga verksamheter för-

stärks kan det leda till att de som missbrukar systemen i större utsträckning inriktar sig på regionala eller kommunala verksamheter.

Konsekvenser för arbetslöshetskassor

Arbetslöshetskassorna ska kontinuerligt lämna uppgifter till Myndigheten för utbetalningskontroll. Förslaget innebär därmed en något ökad uppgiftslämnarbörda för arbetslöshetskassorna.

Arbetslöshetskassorna kommer regelbundet att få underrättelser från Myndigheten för utbetalningskontroll om misstänkta felaktigheter som ska hanteras av arbetslöshetskassorna. På så sätt får arbetslöshetskassorna underlag som kan användas i deras kontrollarbete.

Konsekvenser för företag

Förslaget bidrar till konkurrens på lika villkor. Seriösa aktörer upplever i dag svårigheter att hävda sig i konkurrensen med företag som har en affärskalkyl som bygger på att missbruka välfärdssystemen. Våra förslag syftar till att särskilt försvåra för de mer allvarliga upplägg som drabbar välfärdssystemen.

Kreditinstitut kommer att få en något ökad uppgiftslämnarbörda eftersom de föreslås bli skyldiga att lämna uppgifter till myndighetens verksamhet med fördjupade granskningar.